

EUROPESE COMMISSIE

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD, HET
EUROPEES PARLEMENT, HET ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN
HET COMITÉ VAN DE REGIO'S**

**COHESIE- EN CULTURBELEID
Een bijdrage aan de werkgelegenheid**

I. INLEIDING

Een van de kostbaarste troeven van Europa is de verscheidenheid van zijn culturele erfgoed. Deze verscheidenheid is een essentiële component van de identiteit van dit continent. De mogelijkheden die deze troef biedt, onder meer op innovatiegebied, worden echter nog veel te weinig benut. In het Witboek over Groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid is er reeds op gewezen dat de cultuur een sector is die perspectieven op het gebied van werkgelegenheid biedt. De Commissie heeft in haar recente mededeling "Structuurmaatregelen van de Gemeenschap en werkgelegenheid"¹ een referentiekader aangegeven voor door de Structuurfondsen te subsidiëren investeringen die veel werkgelegenheid creëren.

Het toenemende belang van de cultuur hangt nauw samen met de recente ontwikkelingen op economisch gebied. In de eerste plaats houdt de uitbreiding van de culturele sector verband met de ontwikkeling van de samenleving, die wordt gekenmerkt door een verschuiving van traditionele industrie naar dienstensector. In de tweede plaats leiden de ontwikkeling van de leefstijl (en vooral de grotere mobiliteit) en de toeneming van de vrije tijd tot een grotere vraag naar ontspanningsmogelijkheden, met name op cultureel gebied. Beide tendensen komen in het bijzonder de economisch levensvatbare aspecten van de cultuur ten goede.

De culturele sector wordt meer en meer gekenmerkt door nauwe en gevarieerde interrelaties tussen het culturele leven (overheidsinstellingen op cultureel en sociaal-cultureel gebied; theaters, musea, kunstcentra, plaatsen met artistieke waarde in steden en op het platteland, kunst- en muziekscholen, enz.) en de culturele economie (markt voor muziek, kunst, literatuur en boeken, productie van bioscoop- en videofilms en televisieprogramma's; fotografie, vormgeving, plastische kunsten en amusementswereld, architectuur, kunstzinnige beroepen, bescherming van historische monumenten, toerisme).

In deze context kan de cultuur een belangrijke bijdrage aan de werkgelegenheid leveren. Op het gebied van de culturele productie en bedrijvigheid zijn er mogelijkheden om arbeidsplaatsen te scheppen die heel wat verder reiken dan de effecten van de meer "klassieke" maatregelen zoals de instandhouding of valorisatie van het culturele erfgoed. Cultuur is niet uitsluitend iets waarvoor de overheid zorgt en waar geld bij moet, maar levert ook een steeds grotere bijdrage aan de particuliere economie. Het groeipotentieel op dit laatste gebied is groot. Van de cultuur gaan creatieve, innovatieve en productieve impulsen uit voor de regionale en plaatselijke economie. Zo levert de cultuur bijvoorbeeld een belangrijke bijdrage aan de inhouds- en applicatie-ontwikkeling, een van de essentiële factoren voor de concurrentiepositie in de informatiemaatschappij.

In artikel 130 A van het Verdrag betreffende de Europese Unie is bepaald dat de Gemeenschap maatregelen ter bevordering van de economische en sociale samenhang bevordert. Op de hierna omschreven voorwaarden kunnen culturele maatregelen voor toepassing van deze bepaling in aanmerking komen. Bovendien is in artikel 128 van het Verdrag bepaald dat de Gemeenschap rekening houdt met de culturele aspecten bij haar optreden op de overige beleidsterreinen.

¹ COM(96)109 def. van 20 maart 1996.

Het is erg moeilijk om van cultuur een algemene definitie te geven die recht doet aan de verscheidenheid ervan. In artikel 128, lid 2, van het Verdrag is bepaald dat de Gemeenschap een (op coördinatie, ondersteuning of aanvulling van de activiteiten van de Lid-Staten gerichte) rol speelt op de volgende gebieden : verbetering van de kennis en verbreiding van de cultuur en de geschiedenis van de Europese volkeren, instandhouding en bescherming van het culturele erfgoed van Europees belang, culturele uitwisseling op niet-commerciële basis en scheppend werk op artistiek en literair gebied (mede in de audiovisuele sector).

Hoewel in de verordeningen betreffende de Structuurfondsen niet uitdrukkelijk over cultuur wordt gesproken, bieden deze verordeningen bepaalde mogelijkheden ter ondersteuning van culturele maatregelen in het kader van :

- a) produktieve investeringen waardoor blijvende arbeidsplaatsen worden geschapen of in stand worden gehouden (artikel 1, onder a), van de EFRO-verordening);
- b) infrastructuurinvesteringen (artikel 1, onder b), van de EFRO-verordening);
- c) de ontsluiting van het eigen potentieel van de regio's door stimulering en ondersteuning van plaatselijke ontwikkelingsinitiatieven (artikel 1, onder c), van de EFRO-verordening);
- d) opleidings- en actieprogramma's ten behoeve van de werkgelegenheid in de zich uitbreidende sector van het toerisme en de vrijetijdsbesteding en ook op kunstgebied (artikel 1 van de ESF-verordening);
- e) de stimulering van investeringen in toeristische en ambachtelijke sectoren (met inbegrip van de verbetering van het woongedeelte van landbouwbedrijven) alsmede, in het kader van doelstelling 1, de dorpsvernieuwing en -ontwikkeling en de bescherming en instandhouding van het landelijke erfgoed voor zover een en ander niet door het EFRO wordt gefinancierd (artikel 5 van de EOGFL-verordening).

Er zijn ook mogelijkheden voor de ondersteuning van innovatieve modelprojecten die met name de uitwisseling van ervaringen en de samenwerking tussen regio's of plaatselijke overheden bevorderen (artikel 10 EFRO-verordening, artikel 6 ESF-verordening, artikel 8 EOGFL-verordening, artikel 4 FIOV-verordening).

Deze mededeling betreft slechts de cultuur voor zover deze verband houdt met door de Structuurfondsen gesteunde maatregelen op het gebied van economische en sociale samenhang en regionale ontwikkeling. Zij past in het algemene streven om, in het kader van de bijstandsverlening van de Structuurfondsen, die terreinen aan te geven waar sprake is van een nog onderbenut potentieel voor het scheppen van werkgelegenheid. Het gaat erom de basis te leggen voor een discussie over de mate waarin de Structuurfondsen in het kader van de huidige voorschriften steun voor cultuur kunnen verlenen.

II. CULTUUR EN REGIONALE ONTWIKKELING

Cultuur heeft met de regionale ontwikkeling en de economische en sociale samenhang te maken. De regionale of lokale identiteit en het eigen potentieel van een regio komen immers in het complexe verschijnsel cultuur tot uitdrukking. Culturele activiteiten vormen met name een belangrijk kenmerk van de Europese steden. Het is dus van essentieel belang de steun die de Structuurfondsen voor de cultuur verlenen, te integreren in het communautaire beleid ten aanzien van de steden dat momenteel op stapel staat. Tegelijk ondergaat de regionale of lokale cultuur bij voortdurende interregionale of internationale invloeden. Deze samenhang is uitdrukkelijk erkend in de recente oproep van de Commissie om van regionale en lokale overheden uitgaande voorstellen voor interregionale culturele samenwerking in te dienen voor de periode 1995-1999².

Volgens de geldende regeling kunnen culturele activiteiten slechts voor financiële steun uit de Structuurfondsen in aanmerking komen als zij verband houden met regionale of plaatselijke ontwikkeling. Met andere woorden: zij moeten bijdragen tot het scheppen van duurzame arbeidsplaatsen en moeten een integrerend deel uitmaken van een strategie voor plaatselijke of regionale ontwikkeling.

Het belang van de cultuur voor de regionale ontwikkeling is van drieërlei aard. In de eerste plaats is cultuur een bron van werkgelegenheid. Op directe en indirecte wijze worden arbeidsplaatsen geschapen door het werk rond het culturele erfgoed en door de productie en bedrijvigheid met culturele inslag. In de tweede plaats vormt de cultuur een factor die steeds meer de doorslag geeft bij de keuze van de vestigingsplaats voor nieuwe investeringen, aangezien een regio door culturele activiteiten een beter imago krijgt en aantrekkelijker wordt. Cultuur kan een belangrijke rol spelen in de vernieuwing van kansarme stadsdelen of van plattelandsgebieden. In de derde plaats kan cultuur een positieve rol spelen in de bevordering van de maatschappelijke integratie en zo bijdragen tot de sociale samenhang.

1. Het werkgelegenheidspotentieel van de cultuur

Er is nog onvoldoende informatie over het verband tussen cultuur en het creëren van regionale werkgelegenheid. Studies of gegevens die betrekking hebben op heel Europa, zijn nog niet beschikbaar. In de eerste plaats gaat het bij de cultuur niet om een homogene sector. Alleen door raadpleging van verschillende bestaande categorieën van statistische gegevens kan er een beeld van worden verkregen. In de tweede plaats bestaan er tussen de Lid-Staten zeer grote verschillen wat de definitie en de statistische classificatie van cultuur betreft.

² 95/C253/11 - PB nr. C 253 van 29. 9.1995.

Ondanks de gebrekkige statistische informatie tekenen zich enkele algemene tendensen af. Op het belang van de cultuur voor de economische ontwikkeling en voor het scheppen van werkgelegenheid is reeds gewezen in het document van de Commissie over de initiatieven op het gebied van plaatselijke ontwikkeling en werkgelegenheid³. Culturele projecten zijn vaak direct of indirect gekoppeld aan de bevordering van het toerisme. Los van het toerisme levert de cultuur echter ook in andere vormen een directe of indirecte bijdrage aan de werkgelegenheid en aan de regionale ontwikkeling.

Om het effect van culturele maatregelen op de werkgelegenheid te vergroten moet worden geïnvesteerd in het promoten van de betrokken plaats als vestigingsplaats en van de gesubsidieerde culturele projecten en moet de bijbehorende toeristische dienstverlening worden verbeterd. Toerisme en cultuur oefenen een gunstige invloed op elkaar uit en kunnen, als zij op passende wijze worden ondersteund, het effect van de bijstandsverlening van de Structuurfondsen op de werkgelegenheid vergroten. Ook de logiescapaciteit kan een belangrijke factor zijn.

Ontwikkeling van cultuur en toerisme op het platteland

In Västra Sverige (Zweden) bevat het programma 1995-1999 in het kader van doelstelling 5b een specifieke prioriteit "toerisme en cultuur", waaraan 20 % van de door de Structuurfondsen beschikbaar gestelde middelen wordt besteed.

Bij deze prioriteit gaat het onder meer om de uitvoering van een marktonderzoek, de inventarisatie van de culturele hulpbronnen van het gebied en de verlening van steun voor toeristische voorzieningen zoals informatiecentra, logiesmogelijkheden, musea en andere culturele instellingen. In totaal (directe en indirecte effecten) zal de maatregel naar schatting ongeveer 100 nieuwe arbeidsplaatsen opleveren.

a) Directe effecten op de werkgelegenheid

Cultuur levert rechtstreeks werkgelegenheid op doordat nieuwe - vooral kleine en middelgrote - bedrijven worden opgericht. Ook de organisatie van opleidingen en onderwijs op cultureel gebied zorgt voor meer werkgelegenheid in de betrokken regio. Extra mogelijkheden voor het creëren van nieuwe banen worden geopend door de ontwikkeling van nieuwe vaardigheden en beroepen die met cultuur verband houden. Coöperaties, verenigingen en stichtingen, die vaak met kansarmen of werklozen werken, spelen in dit opzicht een essentiële rol. In het bijzonder de uitbreiding van de culturele productie en bedrijvigheid die het gevolg is van de veranderende leefstijl, zorgt voor steeds meer werkgelegenheid, vooral in de sectoren die te maken hebben met de multimedia en de informatiemaatschappij.

³ SEC(95)564 van maart 1995.

Steunverlening aan de cultuur- en mediabranches

In het Verenigd Koninkrijk zijn er verscheidene programma's in het kader van doelstelling 2 voor de periode 1994-1996 die voorzien in een specifieke steunmaatregel voor de culturele bedrijvigheid. De formulering van de betrokken prioriteiten in deze programma's verschilt naargelang van de regionale kenmerken ("dienstverlening op cultureel en produktiegebied", "toerisme, culturele bedrijvigheid en imagoverbetering", enz.). In enkele grotere gebieden (Greater Manchester, Lancashire, Cheshire, North East, Londen, Yorkshire en Humberside) nemen de culturele prioriteiten tussen 11 en 17% van de totale toewijzing van de Structuurfondsen in beslag.

Bij wijze van voorbeeld kan worden vermeld dat in het gecombineerde programmeringsdocument voor Noordwest-Engeland (Greater Manchester, Lancashire, Cheshire) in het kader van de prioriteit "toeristische en culturele bedrijvigheid en imagoverbetering" is voorzien in "steunverlening aan de cultuur- en mediabranches". Deze maatregel heeft tot doel :

- de groei en werkgelegenheid op lange termijn te bevorderen door middel van een gecoördineerde strategie voor de culturele branches (in het bijzonder het midden- en kleinbedrijf);*
- gebruik te maken van de groei- en werkgelegenheidsmogelijkheden van de mediabranches (inclusief de informatiemaatschappij);*
- de netwerkvorming en de samenwerking binnen de culturele branches te verbeteren.*

De middelen die via de programma's van de Structuurfondsen voor de periode 1989-1993 rechtstreeks aan de culturele sector zijn toegewezen, worden op ongeveer 400 miljoen ecu geschat. In verband met de programmagewijze aanpak is echter voorzichtigheid geboden bij de interpretatie van de cijfers. Omdat culturele activiteiten vaak schuilgaan achter maatregelen met uiteenlopende benamingen, is in feite geen enkel exact cijfer beschikbaar. Bovendien moet de ogenschijnlijk bescheiden omvang van het bedrag dat de Structuurfondsen voor cultuur bestemmen, worden gezien in het licht van het kwalitatieve effect dat ermee wordt gesorteerd. Steunverlening voor cultuur is veel minder kostbaar dan de investeringen die voor andere infrastructuur nodig zijn, maar kan er toch evenveel toe bijdragen dat een plaats of regio aantrekkelijker wordt.

Behoud van historische gebouwen

*Tussen 1986 en 1992 is via het Geïntegreerde Mediterrane Programma (GMP) voor Kreta een bijdrage uit het EFRO geleverd voor de renovatie van de **historische centra Chania en Rethimnon** (Griekenland). De totale kosten bedroegen 7 miljoen ecu en de Gemeenschap heeft daarvan 4,9 miljoen ecu voor haar rekening genomen. Het ging om de stabilisering en restauratie van historische monumenten en de verbetering van de omgeving en toegangswegen. Dit programma is een voorbeeld van de combinatie van de instandhouding van het architectonische erfgoed met milieuverbetering. Een dergelijke combinatie maakt de betrokken plaats toeristisch veel aantrekkelijker.*

*Via het communautaire bestek voor Italië voor de periode 1989-1993 heeft het EFRO bijgedragen tot de restauratie van het **kasteel van Lagopesole** in Avigliano (regio Basilicata). Dit project is een goed voorbeeld van het samengaan van de instandhouding van het culturele erfgoed enerzijds, en commerciële exploitatie, cultureel onderzoek en milieubescherming anderzijds. Het gerestaureerde kasteel zal in de eerste plaats onderdak bieden aan een instelling die zich bezighoudt met de restauratie van en het geven van een nieuwe bestemming aan historische monumenten in de Mezzogiorno en met milieubewaking. In de tweede plaats zal in het gebouw het nationale centrum voor bosbescherming worden ondergebracht. In de derde plaats is voor het beheer van het kasteel een coöperatie opgericht die in het gerenoveerde gebouw is gevestigd. Deze coöperatie organiseert geleide bezoeken, conferenties, tentoonstellingen, muziekkuitvoeringen en theaterevenementen. Zij exploiteert ook een bezoekersrestaurant.*

b) Indirecte effecten op de werkgelegenheid en bijdrage van de cultuur aan het imago -verbetering van de kwaliteit van de vestigingsplaatsen

De verhouding tussen de directe en de indirecte effecten op de werkgelegenheid is geen vast gegeven : op lange termijn worden de directe effecten vaak in toenemende mate met indirecte effecten aangevuld. Een voorbeeld in dit verband is aanloopsteun aan theater- of concertzalen of aan musea.

Om de effecten van culturele evenementen te meten is het niet voldoende de stijging van het aantal toeristen te bepalen. Met de culturele sector verbonden kleine en middelgrote bedrijven (ondersteunende dienstverlening, toelevering, bouwindustrie, opleidingscentra, reserveringskantoren) worden opgericht of in stand gehouden, waardoor de mogelijkheden om arbeidsplaatsen te scheppen voortdurend toenemen.

Hoe belangrijk de indirecte effecten van de cultuur zijn en welke rol de cultuur speelt in het verbeteren van het imago en het aantrekkelijker maken van een regio of vestigingsplaats, wordt nog onderschat. Het culturele leven wordt steeds meer een van de omgevingsfactoren die investeringen aantrekken, vooral in moderne en innoverende sectoren. In een wereld die steeds mobieler wordt, houden degenen die over de vestigingsplaats voor investeringen beslissen, rekening met troeven zoals de culturele of natuurlijke omgeving wanneer zij moeten kiezen tussen concurrerende plaatsen (heel vaak is de keuze van de plaats waar zal worden gewerkt, nauw verbonden met de keuze van de woonplaats).

2. Cultuur en de initiatieven op het gebied van plaatselijke en duurzame ontwikkeling

Culturele maatregelen zijn het meest doeltreffend wanneer zij passen in een strategie voor duurzame ontwikkeling. Economische ontwikkeling, sociale samenhang, milieubescherming en culturele activiteit zijn zaken waartussen nauwe relaties bestaan en die elkaar niet noodzakelijk in de weg staan.

Cultuur, duurzame ontwikkeling en industriële omschakeling

Het "Zechenbahn Ruhrgebiet" (Duitsland) is een goed voorbeeld van een gebied waar cultuur wordt geïntegreerd in een strategie voor duurzame ontwikkeling. In het kader van RECHAR II (1994-1997) dragen de Structuurfondsen bij tot het herstel van een niet langer gebruikt spoorwegnet dat (voormalige) steenkoolmijnen en ijzer- en staalfabrieken met elkaar verbindt. Een belangrijk onderdeel van het project is de renovatie van oude stations en gebouwen van dit spoorwegnet, die deel uitmaken van het regionale erfgoed op het gebied van industriële architectuur. Uit deze inpassing van het behoud van het industriële erfgoed in een omvangrijk programma voor toeristische en stedelijke ontwikkeling (dat ook maatregelen voor het hergebruik van oude industrieterreinen bevat) blijkt hoe de cultuur door het imago van de regio te verbeteren, bezoekers aan te trekken en werkgelegenheid te scheppen een passende plaats in de strategie voor plaatselijke ontwikkeling kan krijgen.

Dit is bijzonder duidelijk op plaatselijk niveau, waar het welslagen van de ontwikkelingsstrategie afhankelijk is van vaak zeer specifieke omstandigheden (de zogenoemde "lokale software" : plaatselijk innovatie- en ondernemingsklimaat, organisatie van de samenleving, technische vaardigheden, specifieke architectuur). Daarom zijn initiatieven voor plaatselijke ontwikkeling een onmisbaar instrument voor het valoriseren van de culturele troeven. Cultuur kan bijvoorbeeld een belangrijke plaats innemen in een strategie voor stadsontwikkeling, aangezien culturele infrastructuur een stad fysiek aantrekkelijker maakt en de kwaliteit van het bestaan op en het imago van de betrokken plaats verbetert, terwijl produktieve investeringen in culturele bedrijven lange-termijnwerkgelegenheid scheppen.

Culturele vorming en stadsvernieuwing

*Een ander opmerkelijk voorbeeld van de integratie van cultuur in het beleid inzake stadssanering is de revitalisering van het historische centrum van **Marseille** via het project "**Cité de la musique**" in de wijk Belsunce. Voor dit project, dat in totaal 10 miljoen ecu kost, heeft het EFRO 4 miljoen ecu bijgedragen op grond van artikel 10 van de EFRO-verordening (stedelijk modelproject). Centraal staat de muzikale vorming van studenten, scholieren, arbeiders, employés en inwoners van de wijk. De basis hiervoor is een cultureel beleid waarin multiculturele muziek, creativiteit, een visuele presentatie en concerten een rol spelen. Zo krijgen de meest kansarme inwoners van de wijk - werkloze jonge allochtonen - iets dat richting aan hun leven kan geven. De bedoeling is dat dit hun gevoel van eigenwaarde versterkt en hen stimuleert om toekomstplannen te maken. Ook moeten zo tussen de inwoners van de wijk en de andere inwoners van de stad contacten worden gelegd die een grotere openheid en een betere maatschappelijke en culturele integratie zullen vergemakkelijken.*

Voorts zijn culturele activiteiten vaak een stimulans voor onvoldoende geschoolde of gehandicapte personen die op de arbeidsmarkt weinig kansen hebben, om zich voor hun inschakeling in het maatschappelijke en economische leven in te spannen.

Cultuur, maatschappelijke integratie, opleiding en toerisme

*In **Kölding** (Denemarken) heeft een groep op de arbeidsmarkt kansloze jongeren een oude Russische onderzeeboot verbouwd tot een toeristische attractie. Het betrof een project van de gemeente waarvoor het ESF steun in het kader van doelstelling 3 (40 %) heeft verleend. De opleiding bestond uit een combinatie van praktische en theoretische cursussen. Na een basiscursus (geschiedenis, talen, opleiding tot toeristengids) konden de deelnemers kiezen uit verschillende cursussen voor beroepsopleiding (elektronica, commerciële opleiding, metaalbewerking) en praktische werkzaamheden (vervaardiging van publicaties, communicatieve werkzaamheden, inrichting van een museum voor onderzeeërs, enz.). In de eerste drie jaren waren er 110 deelnemers, van wie er 69 werk hebben gevonden of een opleidingscursus volgen.*

Op het platteland zijn de producten en activiteiten vaak nauw verbonden met de culturele achtergronden van de regio. Voorbeelden van specifieke uitingen van dit type van cultureel erfgoed zijn de wijnfeesten in samenhang met de druivenoogst, de plaatselijke tradities op het gebied van broodbereiding of nog de bijzondere vormen van transhumanceveehouderij in de Alpen. Dergelijke uitingen bieden mogelijkheden voor de regionale ontwikkeling en het toerisme en versterken tegelijk ook het gevoel van verbondenheid met de streek van de plaatselijke bevolking. In het kader van het initiatief LEADER zijn er bijvoorbeeld tal van plaatselijke projecten die te maken hebben met cultuur. Deze dragen bij tot de bevordering van de regionale identiteit, de valorisatie van het culturele erfgoed, de totstandbrenging van permanente culturele infrastructuurvoorzieningen (ecologische musea, culturele centra) en de organisatie van specifieke culturele activiteiten (festivals, reizende bioscopen).

Culturele activiteiten zijn des te doeltreffender naarmate er meer gebruik van het eigen potentieel van de regio wordt gemaakt. Omgekeerd draagt steun voor de culturele productie en bedrijvigheid bij tot de versterking van het eigen potentieel van de regio. Doorgaans zijn culturele bedrijven in belangrijke mate afhankelijk van plaatselijke of regionale netwerken van leveranciers en afnemers en zijn zij bijgevolg nauwer met hun regio of vestigingsplaats verbonden dan andere sectoren waarin van produktieve investeringen sprake is. Daar komt nog bij dat de culturele branches voor het merendeel zeer arbeidsintensief zijn en dus een belangrijke bijdrage aan de werkgelegenheid leveren. Culturele investeringen (niet alleen in bedrijven, maar ook in infrastructuur met inbegrip van het culturele erfgoed) verbeteren de concurrentiepositie van een regio ten opzichte van haar concurrenten en betekenen een belangrijke factor voor de regionale of lokale prestaties.

De culturele bedrijvigheid en het culturele erfgoed als integrerend deel van een initiatief voor plaatselijke ontwikkeling

Het Temple Bar-project in Dublin is een uitstekend voorbeeld van de revitalisering van een verwaarloosd deel van de binnenstad door het nemen van maatregelen om de ontwikkeling van kleine en middelgrote bedrijven in de culturele sector te ondersteunen. Het project kan model staan voor de integratie van de cultuur in een alomvattende strategie voor plaatselijke ontwikkeling, die betrekking heeft op diverse aspecten zoals huizen, het milieu, winkels, restaurants en hotels alsmede marketing.

In het kader van dit lange-termijnproject zijn diverse culturele centra tot stand gebracht (het Ierse filmcentrum, kunstenaarsateliers, kunstgalerijen, tentoonstellingsruimtes, een vikingmuseum, een centrum voor het ontwerpen van juwelen, een kindertheater, enz.). In de wijk vinden veel festivals plaats. Over een periode van vier jaar tot en met december 1995 is 70 miljoen ecu aan particuliere investeringen aangevuld met 120 miljoen ecu aan overheidsgeld (EU- en nationale bijdragen), zijn 1 200 arbeidsplaatsen geschapen in de culturele en de dienstensector, hebben 72 nieuwe bedrijven zich in Temple Bar gevestigd en hebben 150 mensen een opleiding op het gebied van cultuur of milieu gevolgd. Temple Bar is nu de derde belangrijkste toeristische trekpleister van Dublin.

Een voorzichtige inpassing van de cultuur bij het uitstippelen van strategieën voor toeristische of economische ontwikkeling is een betere bijdrage aan een duurzame aanpak van de plaatselijke of regionale ontwikkeling dan de totstandbrenging van "nieuwe attracties".

Als bij de conventionele vormen van massatoerisme (aan de kust of in de wintersportoorde) een plaats wordt gegeven aan cultuur, kan deze bijdragen tot alternatieve vormen van toerisme die een sterkere geografische spreiding vertonen en dus duurzamer zijn. Bovendien kan de cultuur de seizoensgebonden hoogte- en dieptepunten afvlakken en zo de werkgelegenheid bevorderen.

Instandhouding van archeologische vindplaatsen en niet-seizoensgebonden toerisme

*In het noordwesten van Sicilië heeft het EFRO in het kader van het regionale meerfondsenprogramma voor Sicilië bijgedragen tot de **opgraving van de stad Segesta**. Met de steun van het EFRO ten bedrage van 3 miljoen ecu is een belangrijk deel van het programma gefinancierd, en met name het blootleggen van de Agora, de oude stadsmuur en resten van een oude Arabische stad en van een latere Normandische nederzetting. Het complex trekt het hele jaar door veel toeristen en is een voorbeeld van een bijdrage uit de Structuurfondsen aan het versterken van het niet-seizoensgebonden toerisme en van de met cultuur samenhangende permanente werkgelegenheid. In het voorjaar en de zomer maken diverse culturele evenementen (toneelvoorstellingen, concerten) in het antieke Griekse theater een bezoek aan deze plaats nog aantrekkelijker.*

3. Interregionale/internationale culturele uitwisselingen - een specifieke rol voor de Gemeenschap.

Terwijl de integratie van culturele projecten in de strategieën voor plaatselijke of regionale ontwikkeling van vitaal belang is, kan de uitwisseling van ervaringen tussen plaatsen die door uiteenlopende culturele situaties worden gekenmerkt, de innovatie bevorderen. Kennisoverdracht (b.v. op het gebied van marketing) kan een instrument zijn om de plaatselijke of regionale overheden in staat te stellen hun culturele troeven maximaal te benutten; dit verdient de voorkeur boven het inschakelen van externe specialisten.

De Commissie speelt in dit verband een bijzondere rol doordat zij de nodige contacten mogelijk maakt. In het verleden zijn tal van projecten voor grensoverschrijdende samenwerking bij culturele activiteiten gefinancierd via programma's van de Structuurfondsen. In de recente oproep tot het indienen van voorstellen voor interregionale samenwerking op cultureel gebied in het kader van artikel 10 van de EFRO-verordening is in het bijzonder de nadruk op dit thema gelegd en is aangespoord tot samenwerking in de periode tot 1999 op de volgende terreinen :

- het historische en architectonische erfgoed;
- het industriële en technologische erfgoed;
- het ambachtelijke erfgoed.

Met die actie wordt beoogd :

- een geïntegreerde ontwikkelingsaanpak te bevorderen door inschakeling van de regionale en plaatselijke actoren in de politieke en bestuurlijke sfeer, in de overheids- en de particuliere sector en in de verenigingen zonder winstoogmerk;
- de uitwisseling van ervaring en know-how op cultureel gebied tussen regionale en lokale overheden te stimuleren om de cohesie in de Gemeenschap te versterken;
- het gebruik van de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën te bevorderen.

Uit de 228 in aanmerking komende projecten heeft de Commissie er 33 gekozen die het accent leggen op de aspecten interregionale samenwerking en plaatselijke ontwikkeling. Deze projecten hebben vooral betrekking op benaderingen die voor de betrokken regio's innovatief zijn.

Koppeling van interregionale samenwerking, cultuur en nieuwe technologieën

Onder leiding van Antwerpen zullen enkele regio's en steden (Uusimaa in Finland, Palermo en Toscane in Italië, Porto in Portugal en Newcastle in het Verenigd Koninkrijk) via Internet een Europees virtueel museum over hun historische erfgoed opzetten. Doel van dit museum is onder meer een impuls te geven aan de toeristische ontwikkeling. De totale kosten van het project bedragen 1,165 miljoen ecu, waarvan het EFRO 600 000 ecu voor zijn rekening zal nemen.

Bij de plaatselijke initiatieven op het platteland worden de culturele aspecten geïntegreerd in het interregionale communautaire netwerk dat wordt ondersteund via het communautaire initiatief LEADER. Dankzij dit netwerk zijn contacten en discussies tussen plaatselijke groepen mogelijk over onderwerpen als de regionale identiteit of marketing voor regionale producten. Ook wordt steun verleend voor transnationale projecten zoals de zogenoemde "Keltische route", het resultaat van samenwerking tussen LEADER-groepen in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

III. BEPERKINGEN EN MOGELIJKHEDEN : PERSPECTIEVEN

Wanneer wordt vergeleken met de andere steunbedragen die de Gemeenschap uitdrukkelijk voor cultuur bestemt, zijn de Structuurfondsen reeds de belangrijkste financier van direct of indirect met cultuur verbonden projecten. Zelfs binnen de grenzen van de geldende verordeningen zijn er niettemin nog steeds onbenutte mogelijkheden om culturele activiteiten te ondersteunen.

Gezien het feit dat in de minst bevoorrechte regio's van de Gemeenschap sprake is van een sterke concentratie van cultureel potentieel, vormt steun uit de Structuurfondsen voor culturele projecten een extra middel om de onderpresterende economie van deze regio's te versterken. Integratie van de culturele aspecten in de strategieën voor toeristische ontwikkeling maakt vormen van toerisme mogelijk die een betere geografische spreiding vertonen en duurzaam zijn, en draagt zo bij tot het scheppen van arbeidsplaatsen.

Aangezien het culturele leven steeds meer wordt beschouwd als een belangrijke factor in het imago dat een regio bij potentiële investeerders heeft en in de aantrekkingskracht die zij op hen uitoefent, biedt de culturele sector nieuwe mogelijkheden om het hoofd te bieden aan de industriële achteruitgang. De culturele bedrijvigheid en produktie bezitten een groot groeipotentieel en zijn bijgevolg van belang voor de toeneming op lange termijn van de werkgelegenheid. Als culturele bedrijven in de plannen voor stadsontwikkeling worden geïntegreerd, kunnen zij creatieve en innovatieve elementen bijdragen aan de stadsvernieuwing. Exploitatie van het industriële en technologische erfgoed van de betrokken gebieden kan eveneens alternatieve werkgelegenheid helpen scheppen.

Op het platteland biedt exploitatie van het culturele erfgoed via culturele producten en activiteiten nieuwe mogelijkheden om de ontvolking en het leeglopen van dorpen tegen te gaan en kan deze exploitatie aanvullende economische activiteiten aantrekken. Integratie van de cultuur is onmisbaar om de traditionele activiteiten als troeven voor de regionale en toeristische ontwikkeling te kunnen uitspelen en draagt er in belangrijke mate toe bij dat de plattelandsbevolking zich met haar streek vereenzelvt.

1. Steunverlening voor op initiatief van de Lid-Staten ontplooiende culturele activiteiten

De kwaliteit van de steunverlening voor cultuur in het kader van de communautaire bestekken en de communautaire initiatieven hangt af van de strategieën en denkbeelden terzake van de Lid-Staten, en dus van de betrokken regio's en plaatselijke overheden. Een aanpak van onderaf van de culturele activiteiten is in overeenstemming met de nauwe band tussen cultuur en het eigen potentieel van een regio. Bij interregionale uitwisselingen van ervaringen op cultureel gebied moet alles zijn gericht op innovatie veeleer dan imitatie, zulks wel op basis van het eigen potentieel van de regio's.

Intensievere steunverlening voor cultuur in deze context moet worden beoordeeld uit het oogpunt van de arbeidsplaatsen die kunnen worden geschapen, de relatie met regionale ontwikkeling en de integratie in initiatieven voor regionale en plaatselijke ontwikkeling. Cultuur is niet uitsluitend een regionaal of nationaal erfgoed, maar is ook een economische troef. Voortaan dient in ruimere mate gebruik te worden gemaakt van het toenemende potentieel aan arbeidsplaatsen dat is te vinden bij de culturele produktie en bedrijvigheid met een innovatief en creatief karakter, vooral in relatie met de multimedia en de informatiemaatschappij. De Commissie verzoekt de Lid-Staten voorstellen in te dienen voor innovatieve en commerciële maatregelen die veel verder gaan dan de "klassieke" steunverlening voor het culturele erfgoed of het toerisme.

Op grond van de resultaten van een grondige bezinning zouden de relaties tussen de bijstandsverlening uit de Structuurfondsen en het culturele beleid kunnen worden versterkt in overeenstemming met de artikelen 130 A en 128 van het Verdrag en het subsidiariteitsbeginsel. In de toekomst zal het probleem van de subsidiabiliteitscriteria voor ontwikkelingsprojecten waarin het accent op cultuur ligt, flexibel moeten worden aangepakt om rekening te kunnen houden met de per regio uiteenlopende omstandigheden en behoeften. Als subsidiabiliteitscriteria - en zonedig ook evaluatiemethoden - zouden worden bepaald, zou dit duidelijker kunnen helpen maken welke bijdrage de Structuurfondsen op cultureel gebied kunnen leveren.

Tevens zal meer onderzoek moeten worden verricht ter verbetering van de kennis van de relaties tussen culturele maatregelen, het imago van de streek en regionale ontwikkeling, vooral wat de werkgelegenheidseffecten (input in en output van het "imago") betreft, en zal een evaluatie van het werkgelegenheidspotentieel van die relaties moeten worden verricht met bijzondere aandacht voor de kosteneffectiviteit.

2. *Modelprojecten in het kader van artikel 10 van de EFRO-verordening*

Artikel 10 van de EFRO-verordening zal de Commissie de mogelijkheid blijven bieden om projecten te ondersteunen waarvoor een specifieke begeleiding of coördinatie op Europees niveau wenselijk is. Het is de bedoeling dat de ervaring die in de periode tot en met 1999 dankzij de projecten voor interregionale samenwerking op cultureel gebied wordt opgedaan, na een experimentele periode van twee jaar nieuwe beleidslijnen oplevert die kunnen worden toegepast in en verspreid via de communautaire bestekken en de communautaire initiatieven.

Daarnaast moet artikel 10 van de EFRO-verordening verder worden gebruikt voor experimentele acties die buiten het kader van de communautaire bestekken en de communautaire initiatieven vallen, zoals de uitwisseling van ervaringen of innovatie op cultureel gebied.

In dit verband zal in de komende jaren worden gestreefd naar synergie tussen deze op ontwikkeling en regionale samenwerking gerichte maatregelen en de maatregelen die worden uitgevoerd in het kader van de culturele programma's van de Gemeenschap. Met name zou meer profijt moeten worden getrokken van het gemeenschappelijke culturele erfgoed en van het feit dat alle inwoners van de Lid-Staten het burgerschap van de Unie bezitten.

IV. SLOTSOM

Het toenemende belang van de cultuur voor de regionale ontwikkeling moet worden gezien in de context van de herstructurering van de economie en tegelijk ook als een gevolg van de veranderende leefstijl. Daarom dient ernaar te worden gestreefd dat de culturele sector een grotere bijdrage levert aan de versterking en de diversificatie van het potentieel voor plaatselijke en regionale ontwikkeling zowel van de minst bevoorrechte regio's als van de regio's die te maken hebben met structurele veranderingen.

Cultuur wordt vaak behandeld als een verschijnsel dat losstaat van andere ontwikkelings- of imagofactoren, en daarom is het nuttig om cultuur in sterkere mate te beschouwen als een volwaardig onderdeel van de strategieën voor arbeidsmarktontwikkeling op regionaal en lokaal niveau. Met het oog op maximalisering van de innovatie- en werkgelegenheidseffecten verdient het voorts aanbeveling te zorgen voor meer synergie tussen de steunverlening voor cultuur in het kader van de Structuurfondsen en de andere programma's waarin het thema cultuur aan bod komt (b.v. O & O-programma's zoals de netwerken ter ondersteuning van de multimedia in het kader van ESPRIT, MEDIA II en INFO 2000).

Dankzij de steun die de Structuurfondsen voor cultuur verlenen, kunnen niet alleen de culturele troeven (d.w.z. het culturele erfgoed) behouden blijven en worden ontwikkeld, maar kunnen ook produktieve investeringen in de culturele bedrijvigheid en produktie worden gedaan. De culturele bedrijvigheid en produktie vormen een zich snel uitbreidende sector van de particuliere economie en als zodanig bieden zij aanzienlijke mogelijkheden voor ontwikkeling, vooral op werkterreinen die verband houden met de media.

Van de rol die de Structuurfondsen in dit verband kunnen spelen, wordt nog niet maximaal gebruik gemaakt. In verband met de programmagewijze aanpak en het belang dat wordt gehecht aan ontwikkelingsconcepten die op het eigen potentieel zijn gebaseerd, oefenen de betrokken Lid-Staten en regio's een essentiële invloed uit op het gewicht dat in het kader van de Structuurfondsen aan culturele maatregelen wordt toegekend.